

Warszawa,³ października 2014 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Pacjenta
Krzyszyna Barbara Kozłowska

RzPP-ZZP-420.52.2014.KAS

Pan
Bartosz Arłukowicz
Minister Zdrowia
ul. Miodowa 15
00-952 Warszawa

Lanoway Patc Minister
Na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. *o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta*¹ zwracam się do Pana Ministra o zajęcie stanowiska i przedstawienia działań – w szczególności nadzorczych – podejmowanych wobec Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie (dalej: IPiN), w związku ze złymi warunkami panującymi w Klinikach Psychiatrycznych ww. podmiotu leczniczego.

IPiN został utworzony rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 marca 1951 r. *w sprawie utworzenia Instytutu Psychoneurologicznego* (status aktu prawnego: obowiązujący).² Jest instytutem badawczym, o którym mowa w art. 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. *o instytutach badawczych*³ i podmiotem leczniczym, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. *o działalności leczniczej*⁴. Zgodnie z art. 5 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. *o instytutach badawczych* Rada Ministrów tworzy instytut w drodze rozporządzenia, zaś ministrem nadzorującym instytut jest minister wskazany w rozporządzeniu Rady Ministrów, tj. Minister Zdrowia.

Informacje o złych warunkach panujących w Klinikach Psychiatrycznych IPiN są podnoszone nieprzerwanie co najmniej od 2011 r. zarówno przez pacjentów ww. podmiotu leczniczego, jak i personel oraz Kierowników ww. Klinik. Kwestia ta była również kilkakrotnie podnoszona w materiałach prasowych i doniesieniach medialnych. W postępowaniach indywidualnych prowadzonych przez Rzecznika Praw Pacjenta sprawa

¹ tj. Dz. U. z 2012 r., poz. 159 z późn. zm.

² Zarządzeniem Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1986 r. nazwa: Instytut Psychoneurologiczny została zmieniona na Instytut Psychiatrii i Neurologii.

³ Dz. U. z 2010 r. Nr 96, poza 618 z późn. zm.

⁴ Dz. U. z 2011 nr 112 poz. 654 z późn. zm.

dotycząca złych warunków panujących w szczególności w Klinikach Psychiatrycznych IPiN (dotyczy „przepełnionych” oddziałów; zużytych lub niesprawnych urządzeń i wyposażenia oddziałów, pomieszczeń wymagających remontów itd.) stanowi podnoszoną przez wnioskodawców lub pacjentów we wnioskach kwestię. W odpowiedzi na wystąpienia Rzecznika dotyczące stwierdzenia naruszenia prawa pacjenta Dyrektor, Zastępca Dyrektora ds. Lecznictwa, niekiedy nawet kierownicy Klinik Psychiatrycznych oraz Izby Przyjęć informowali o tym, że starają się podejmować działania mające na celu wykluczenie sytuacji i warunków prowadzących do występowania naruszeń z tym związanych. Działania te uzależnione są jednak od możliwości finansowych i organizacyjnych IPiN. Sprawy dotyczące przedmiotowej kwestii były rozpatrywane również przez Rzecznika Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego, który pełnił tę funkcję od 2 kwietnia 2012 r. do 3 czerwca 2014 r. Rzecznik Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego, na podstawie otrzymanych skarg, jak i własnych obserwacji, w styczniu 2014 r. wystąpił do Dyrektora IPiN z prośbą o udzielenie informacji w zakresie planowanych lub realizowanych działań dostosowania pomieszczeń całodobowych oddziałów psychiatrycznych Instytutu do warunków określonych w rozporządzeniu z dnia 26 czerwca 2012 r. *w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu leczniczego wykonującego działalność leczniczą*⁵. Ww. wystąpienie było również nawiązaniem do przeprowadzonego przez Rzecznika Praw Pacjenta zbadania sprawy na miejscu w 2012 r. W odpowiedzi na powyższe Zastępca Dyrektora ds. Lecznictwa Instytutu poinformowała: „od roku 2009 Instytut corocznie składa wniosku w Ministerstwie Zdrowia o dofinansowanie przebudowy i rozbudowy wszystkich Klinik Psychiatrycznych; równoległe od 2010 [roku] składane są wnioski celem pozyskania zewnętrznego finansowania z funduszy europejskich i innych (aktualnie Instytut stara się o pozyskanie finansowania z NFOŚiGW na termomodernizację klinik psychiatrycznych, polegającą na wymianie stolarki okiennej i drzwiowej, [ociepleniu] budynków i stropodachów”. Ze względu na bardzo trudną sytuację finansową Instytutu tylko wsparcie zewnętrzne pozwoli na realizację ww. zamierzeń – w stanowisku Zastępcy Dyrektora ds. Lecznictwa wyrażono nadzieję, że do 2016 r. IPiN pozyska środki, które pozwolą na dostosowanie warunków do wskazanego powyżej rozporządzenia.

W 2012 r., w związku z przeprowadzeniem przez pracowników Biura Rzecznika Praw Pacjenta zbadania sprawy na miejscu w Instytucie Psychiatrii i Neurologii w Warszawie⁶ zainicjowano z Panem Ministrem korespondencję dotyczącą m.in. stwierdzonych

⁵ Tj. Dz.U. z 2012 r., poz. 739

⁶ Zbadanie sprawy na miejscu pracownicy BRZPP przeprowadzili w dniu 31 stycznia 2013 r. Protokół zna: RzPP-ZZP-0932-3-5/AP/BW/12 dnia 6 lutego 2012 r. został przekazany pismem przewodnim z 9 lutego 2012 r. (RzPP-ZZP-0932-3-9/BW/11)

w ww. podmiocie leczniczym – w I Klinice Psychiatrycznej – złych warunków bytowych. Pismem z 9 lutego 2012 r. (RzPP-ZZP-0932-3-9/BW/11) przekazałam protokół ze zbadania sprawy na miejscu, w którym odnotowano, że pracownicy Biura Rzecznika Praw Pacjenta stwierdzili w Oddziale Diagnostyczno-Terapeutycznym II (F2) I Kliniki Psychiatrii nieprawidłowości w postaci zbyt dużego zagęszczenia łóżek w salach chorych, a przede wszystkim złego stanu sanitarno-higienicznego i technicznego pomieszczeń Oddziału F2⁷.

W tym miejscu należy nadmienić, że sytuacja ta nie poprawiła się i wygląda podobnie również w Oddziałach pozostałych Klinik Psychiatrycznych IPiN – poza nowo wybudowaną Kliniką Psychiatrii Sądowej i wyremontowaną Kliniką Psychiatrii Dzieci i Młodzieży.

W wyniku przeprowadzonego w 2012 r. zbadania sprawy na miejscu Rzecznik stwierdził naruszenie m.in. prawa pacjenta do świadczeń zdrowotnych, o którym mowa w art. 8 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. *o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta*. W protokole, sformułowano zalecenie dostosowania pomieszczeń Oddziału F2 do wymagań określonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. *w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej*.⁸ W wyniku tego działania Zastępca Dyrektora ds. Lecznictwa IPiN^P zajął stanowisko odnośnie stwierdzonych przez Rzecznika nieprawidłowości i poinformował, że realizowany jest program dostosowania pomieszczeń i urządzeń Instytutu Psychiatrii i Neurologii do przepisów ww. rozporządzenia poprzez:

- 1) przeprowadzanie remontów bieżących poszczególnych komórek organizacyjnych (w miarę posiadanych środków finansowych);
- 2) złożenie wniosków o dofinansowanie przebudowy i rozbudowy Klinik Psychiatrycznych, uwzględniających w swym zakresie cały program dostosowawczy, który został zatwierdzony przez sanepid;
- 3) sukcesywne wykonywanie zaleceń pokontrolnych z zakresu prawa budowlanego;
- 4) uwzględnienie zaleceń pokontrolnych w zakresie ochrony przeciwpożarowej w planie remontów na 2012 r.

Odrębnym pismem, Zastępca Dyrektora ds. Lecznictwa ww. podmiotu leczniczego przesłał również „Raport Komisji w sprawie sposobu wdrożenia zaleceń pokontrolnych

⁷ ściany z ubytkami tynku, w tym odpadającą farbą, stolarka okienna i drzwiowa z ubytkami, wyeksploatowana wykładzina podłogowa z podklejonymi listwami przypodłogowymi lub ich brakiem, grzejniki z widoczną korozją, ubytki i pęknięcia glazury w pomieszczeniach sanitarno-higienicznych, silikonowe uszczelnienia armatury sanitarnej oraz fugi między kafelkami z widoczną pleśnią. Meble będące na wyposażeniu pokoi łóżkowych zniszczone, z widocznymi szczelinami. Materace wyeksploatowane, nie zabezpieczone pokrowcami. Pościel zużyta. Pomieszczenia higieniczno-sanitarne niedostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową. W pomieszczeniach higieniczno-sanitarne brak mydła w dozownikach i ręczników jednorazowego użytku oraz pojemników na zużyte ręczniki.

⁸ Dz.U. 2011 nr 31 poz. 158. Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest rozporządzenie (Ministra Zdrowia z dnia 26 czerwca 2012 r. *w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą* (Dz. U. z 2012 r., poz. 739).

w IPiN, w wyniku przeprowadzonych przez pracowników Biura Rzecznika Praw Pacjenta czynności kontrolnych w Oddziale Diagnostyczno-Terapeutycznym II (F2) I Kliniki Psychiatrii IPiN”, w którym wskazano, iż Komisja (składająca się z pracowników IPiN) w pełni zgadza się ze stwierdzeniem naruszenia praw pacjenta w zakresie wskazanym w protokole. Ponadto poinformowano, iż Dyrekcja Instytutu złożyła do Departamentu Funduszy Europejskich Ministerstwa Zdrowia projekt o dofinansowanie przebudowy obiektów wszystkich klinik psychiatrycznych (który uzyskał już wstępną akceptację). Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia poinformował, że wystąpił do Dyrektora IPiN o przekazanie informacji o sposobie wykonania zaleceń sformułowanych w protokole Rzecznika Praw Pacjenta. Jednocześnie, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia zapewnił, iż w ramach posiadanych możliwości i kompetencji dołoży starań aby zalecenia te były - w miarę możliwości ww. podmiotu leczniczego - systematycznie wprowadzane oraz podniósł, że będzie monitorował przebieg realizacji tych zaleceń. Jednocześnie, w pismach z 12 marca 2012 r. (MZ-NSO-078-29905-12/MB/12) oraz z 28 marca 2012 r. (MZ-NSO-078-30008-20/LR/12) wskazano, że na podstawie przepisów ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. *o instytutach badawczych* Minister Zdrowia nie ma możliwości podjęcia działań zmierzających do poprawy warunków panujących w Klinikach Psychiatrii IPiN z uwagi na to, że instytuty samodzielnie gospodarują mieniem i występują w obrocie we własnym imieniu i na własny rachunek, odpowiadają za swoje zobowiązania oraz pokrywają koszty bieżącej działalności z uzyskiwanych przychodów.⁹ To Dyrektor Instytutu zarządza mieniem i odpowiada za wykorzystanie mienia instytutu na realizację jego zadań statutowych oraz podejmuje decyzje we wszystkich sprawach dotyczących instytutu, z wyjątkiem spraw należących do zakresu działania rady naukowej. Należy podnieść, że istotnie przepisy ww. ustawy nakładają zadania związane z zasadami gospodarki instytutów na dyrektorów tych jednostek.¹⁰

Niemniej w ustawie z dnia 30 kwietnia 2010 r. *o instytutach badawczych* przewidziano działania nadzorcze, do których zobowiązano ministrów nadzorujących te jednostki, o czym mowa w rozdziale 7 tej ustawy. Zgodnie z art. 35 ww. ustawy minister nadzorujący sprawuje nadzór nad:

- 1) zgodnością działań instytutu z przepisami prawa i statutem;
- 2) realizacją przez instytut podstawowych zadań instytutu określonych w art. 2 ust. 1;
- 3) prawidłowością wydatkowania środków publicznych.

⁹ art. 18 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. *o instytutach badawczych*

¹⁰ art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. *o instytutach badawczych*

Kontrolę w ramach nadzoru przeprowadza się na zasadach i w trybie określonym w przepisach o kontroli w administracji rządowej, o czym stanowi art. 35 ust. 2 ww. ustawy. Dyrektor i przewodniczący rady naukowej są zobowiązani do realizacji zaleceń pokontrolnych wydanych przez ministra nadzorującego.

Na podstawie art. 36 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. *o instytucjach badawczych* Minister nadzorujący, nie rzadziej niż raz na 3 lata, przeprowadza kontrolę instytutu. Kontrola instytutu jest przeprowadzana w celu dokonania oceny:

- 1) działalności finansowej instytutu;
- 2) organizacji i jakości pracy instytutu;
- 3) jakości zarządzania instytutem.

Na podstawie wyników kontroli minister nadzorujący może podjąć czynności określone w art. 7 ust. 1, art. 9 ust. 2 lub art. 26 ww. ustawy. Minister nadzorujący może także zlecić dyrektorowi instytutu dokonanie czynności naprawczych lub usprawniających działalność instytutu.

Możliwości podjęcia określonych działań wskazano również w rozdziale 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. *o instytucjach badawczych*.

Ponadto, art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. *o działalności leczniczej* określa przepisy tej ustawy, które stosuje się do instytutów badawczych, w zakresie nieuregulowanym ustawą z dnia 30 kwietnia 2010 r. *o instytucjach badawczych*. Należy podnieść, że w zakresie dotyczącym przekazywania środków finansowych zastosowanie mają art. 114-117 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. *o działalności leczniczej* (z uwzględnieniem istotnego dla przedmiotowego wystąpienia wyłączenia w zw. art. 115 ust. 4 tej ustawy), zaś w części sprawowania kontroli, zastosowanie ma także art. 118 ww. ustawy.

Należy również podkreślić, że w niniejszym wystąpieniu Rzecznik uwzględnia dyspozycję art. 207 w zw. z art. 22 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. *o działalności leczniczej*, jednak utrzymująca się sytuacja w Klinikach Psychiatrycznych IPiN budzi moje poważne zaniepokojenie (w szczególności uwzględniając brak istotnej poprawy warunków panujących w tych Klinikach oraz braku perspektywy na taką zmianę). Z ostatnich wypowiedzi medialnych¹¹ Pani Danuty Ryglewicz – Dyrektora Naczelnej IPiN wynika, że przeprowadzenie remontów Klinik Psychiatrycznych jest uznawane przez dyrekcję za priorytetowe, niemniej w związku z utrzymującą się od 2007 r. trudną sytuacją finansową,

¹¹ Rzeczpospolita/ Polskie Radio 26.09.2014; Złe warunki leczenia w Instytucie Psychiatrii i Neurologii www.mp.pl

podmiot ten nie jest w stanie pokryć kosztów z tym związanych z własnych środków, pochodzących z bieżącej działalności.

Działalność instytutów badawczych, w tym IPiN oraz sposób sprawowania nad nim nadzoru przez Ministra Zdrowia negatywnie oceniła Najwyższa Izba Kontroli, co szczegółowo opisano w informacji o wynikach kontroli „Funkcjonowanie wybranych instytutów badawczych nadzorowanych przez Ministra Zdrowia” (KPZ-4101-05/2011 Nr ewid. 59/201/P/11/095/KZD). W informacji tej podniesiono: „krytycznie należy ocenić bardzo złą sytuację finansową większości kontrolowanych jednostek, a także towarzyszącą im nieefektywność i nieskuteczność działań naprawczych i przedsięwzięć restrukturyzacyjnych (...)” (pkt 3 str. 6 informacji), ponadto „Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia działalność Ministra Zdrowia w zakresie nadzoru sprawowanego nad instytutami badawczymi. (...) Rada Naukowa przy Ministrze Zdrowia nie zajmowała się kompleksowo problematyką funkcjonowania instytutów badawczych.” (pkt 8 str. 7-8 informacji).

Mając na uwadze powyższe, zwracam się do Pana Ministra o przekazanie stanowiska w niniejszej sprawie, w tym wskazanie jakie działania zostały przeprowadzone lub są planowane w związku z przedmiotową kwestią.

Jednocześnie informuję, że odrębnym pismem wystąpienie w tej sprawie zostanie również skierowane do Dyrektora IPiN.

2
poważam
D. Dobosj.

Do wiadomości:

1. Pani Ewa Kopacz, Prezes Rady Ministrów;
2. Prof. dr hab. n. med. Danuta Ryglewicz, Dyrektor Instytutu Psychiatrii i Neurologii, ul. Sobieskiego 9, 02-957 Warszawa;
3. Prof. dr hab. n. med. Jacek Wciórka, Kierownik I Kliniki Psychiatrycznej, Instytut Psychiatrii i Neurologii, ul. Sobieskiego 9, 02-957 Warszawa;
4. Dr hab. n. med. prof. nadzw. Tadeusz Parnowski, Kierownik II Kliniki Psychiatrycznej, Instytut Psychiatrii i Neurologii, ul. Sobieskiego 9, 02-957 Warszawa;
5. Prof. dr hab. n. med. Marek Jarema Kierownik III Kliniki Psychiatrycznej, Instytut Psychiatrii i Neurologii, ul. Sobieskiego 9, 02-957 Warszawa;
6. Prof. dr hab. n.med. Maria M. Siwiak-Kobayashi, Kierownik Kliniki Nerwic, Instytut Psychiatrii i Neurologii, ul. Sobieskiego 9, 02-957 Warszawa;